

Yleisen kirjaston maksut uuden ja vanhan kirjastolain valossa

Yleisten kirjastojen neuvosto 22.11.2018

Aluehallintovirastojen kirjastotoimet: Sääntöviidakosta kansalaistoimintaan?
Kirjaston todellisuus ja kirjastolain tavoitteet 19.2.2019

Päivi Savinainen

Yleisen kirjaston kirjastonkäyttäjän myöhästymismaksut, noutamatta jääneet varaukset yms. uuden kirjastolain valossa

- Laki yleisistä kirjastoista 1492/2016 § 12 säätelee maksuttomuudesta ja maksuista:
  - kunta voi periä maksun mm. myöhässä palautetusta aineistosta, varatun aineiston noutamatta jättämisestä
  - maksun suorasta ulosottokelpoisuudesta ilman ulosottooperustetta säädetään verojen ja maksujen täytäntöönpanosta annetussa laissa 706/2007
  - HE:ssä tarkennetaan se, että nämä maksut saa periä ilman tuomiota tai päätöstä (mikä 706/2007 lain mukaista)
- Laki verojen ja maksujen täytäntöönpanosta 706/2007
  - koskee julkisia saatavia
  - 3§ suora ulosottokelpoisuus, 4§ julkinen saatava saadaan periä ulosotossa, vaikkei saatavan määrääminen tai maksuunpano ole tullut lainvoimaiseksi eli tämän julkisen saatavan voi periä ilman tuomioistuimen päätöstä
  - julkinen saatava vanhentuu viiden vuoden kuluttua sitä seuranneen vuoden alusta, jona se on määrätty tai maksuunpantu ja vanhentunutta julkista saatavaa ei saa periä
- Ennen uutta kirjastolakia kunnat hakivat näille maksuille käräjäoikeuden päätöksen, sillä nämä tulkittiin yksityisoikeudellisiksi maksuiksi, mutta tästäkin uutta tulkintaa...

Kirjastonkäyttäjän korvaukset vahingoittuneesta tai kadonneesta aineistosta uuden kirjastolain valossa

- Laki yleisistä kirjastoista 1492/2016
  - 13 § Kirjaston käyttäjän on käsiteltävä yleisen kirjaston aineistoa ja muuta omaisuutta huolellisesti.
  - HE: kirjastonkäyttäjän tulee korvata vahingoittunut aineisto vastaavalla aineistolla tai maksamalla siitä sovittu euromäärä ja että kirjastonkäyttäjän aiheuttamaan vahinkoon sovelletaan vahingonkorvauslakia (412/1974)
- Vahingonkorvaus on yksityisoikeudellinen saatava
  - ulosotto edellyttää tuomioistuimen tuomiota tai päätöstä
  - sovelletaan lakia velan vanhentumisesta 728/2003
    - velka vanhenee 3 vuoden kuluttua laskun eräpäivästä, ellei vanhenemista ole katkaistu, katkaisemisesta laissa useita vaihtoehtoja (vapaamuotoiset katkaisutoimet ja oikeudelliset katkaisutoimet)

Asiakkaalla nyt kahdenlaisia maksuja kirjastoon (maksut ja vahingonkorvaukset), mitä tästä seuraa?

- vahingonkorvausmaksut eivät voi johtaa lainauskieltoon
  - laki yleisistä kirjastoista §15: jos ei ole palauttanut aiemmin lainaamiaan tai suorittanut kirjastolaissa mainittuja maksuja
- kun maksuja ryhdytään perimään, on näiden julkisoikeudellisten ja yksityisoikeudellisten maksujen oltava eri laskuilla, sillä menevät eri kautta (toinen tuomioistuimen päätöksen kautta ja toinen suoraan perintään ilman tuomioistuimen päätöstä)

Olivatko maksut sittenkään yksityisoikeudellisia silloinkaan vanhan kirjastolain aikaan, vaikka näin on kunnissa yleisesti tulkittu...

- Eduskunnan oikeusasiamiehen (EOA) ratkaisu (EOAK 3379/2017)
  - "Katson kuitenkin että kysymys on kunnan lakiin perustuvan tehtävän suorittamisesta lain nojalla perittävästä maksusta, joka verojen ja maksujen perimisestä annetun lain 1 §:n ja sen nojalla annetun asetuksen 2 §:n mukaan pannaan täytäntöön julkisena maksuna kyseisen lain nojalla ja noudattaen kyseisen lain maksun vanhentumista koskevia säännöksiä. Todettakoon, että maksun perintään ei vaikuta, onko laissa, jossa maksusta säädetään, erikseen viittausta verojen ja maksujen perimisestä annetun lain soveltamisesta. Tällöin vanhentumisaika määräytyy lain 20 §:n nojalla ja on viisi vuotta eikä vanhentumista voi katkaista."
  - olettaa, että myös muissa kunnissa käytäntö on ennen vuonna 2017 voimaan tullutta lakia ollut epäselvä
  - EOA näyttää katsovan myös aiemman kirjastolain aikana syntyneet maksut (myöhästymismaksut, varausmaksut jne.) julkisoikeudellisiksi maksuiksi ja niitäkin koskee 5 vuoden vanhenemissääntö ja vanhentunutta ei saa periä
- Myös Kuntaliiton juristin kannanotto

Pohdintaa ja yhteenvetoa

- Uuden kirjastolain ja sen esitöiden mukaisesti ainakin kirjastolaissa mainitut maksut (myöhästymismaksut, varatun nouttamatta jättämisen maksut) ovat julkisoikeudellisia ja ne voivat aiheuttaa lainauskiellon
- Myös vanhan kirjastolain aikaiset vastaavat maksut näyttäisivät mahdollisesti olleen julkisoikeudellisia (EOAK), vaikka ne kunnissa nähtävästi yleisesti on tulkittu yksityisoikeudellisiksi
- Uuden kirjastolain mukaan aineiston korvaukset ovat vahingonkorvauslain alaisia ja ne eivät itsessään pelkästään pystyisi aiheuttamaan lainauskieltoa
  - Ovatko julkis- vai yksityisoikeudellisia?
- Lain tulkinnat kehittyvät oikeuskäytännön myötä, tästä ei vielä oikeuskäytäntöä tulkinnan tueksi